

ศิลปะการทอผ้าไหมมัดหมี่และลายผ้า

ผ้าไหมมัดหมี่เป็นที่รู้จักและใช้สอยกันมาช้านานแล้ว แต่ยังมีสามารถสืบค้นประวัติได้ว่าเริ่มต้นมาจากประเทศใดเป็นที่แรก และในศตวรรษใด มีหลายประเทศที่ใช้ผ้าไหมมัดหมี่ โดยเฉพาะในประเทศในแถบทวีปเอเชีย อาทิเช่น จีน อินเดีย ญี่ปุ่น ไทย ลาว เป็นต้น การรู้จักทำผ้าไหมในประเทศไทยนั้น หากสืบค้นย้อนไปถึงสมัยประวัติศาสตร์ยุคบ้านเชียง ซึ่งมีการขุดค้นพบศิลปวัตถุต่างๆ ที่จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กำไลที่มีเศษไหมติดอยู่ การค้นพบทางโบราณคดีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านทางแถบภาคอีสานนั้นรู้จัก และมีการทอผ้าไหมใช้กันสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน

ลวดลายของผ้าไหมมัดหมี่เกิดจากจินตนาการของผู้มัดเส้นไหม ซึ่งอาจได้รับแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่พบเห็นในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ลายที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ลายสัตว์ ลายใบไม้ ลายดอกไม้ หรือลวดลายที่ได้จากเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ลายบายศรี ลายโคมห้า ลายโคมเจ็ด เป็นต้น ลวดลายและสีเส้นของผ้าไหมมัดหมี่ในแต่ละท้องถิ่นของภูมิภาคในประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ เช่น หมี่อีสานเหนือ หมี่อีสานใต้ หมี่ภาคกลาง เนื่องจากความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และค่านิยม เป็นต้น

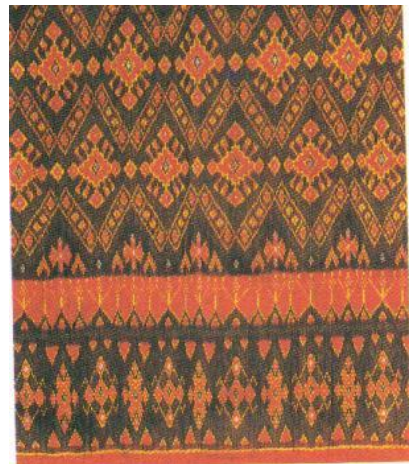
คำว่า “มัดหมี่” เป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้า ด้วยเทคนิควิธีการใช้เชือกมัดเส้นไหม หรือฝ้ายส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีเวลาย้อมเป็นเปลาะ หลังจากการย้อมแล้วเมื่อตัดเส้นเชือกที่มัดออก จึงเกิดลวดลายตามต้องการ

ลวดลายดอกแก้ว

ลวดลายไก่คู่สลับต้นสน

ลวดลายขันทองหยก

มัดหมี่มี 3 ชนิด ได้แก่

1. มัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นผ้ามัดหมี่ที่ย้อมลวดลายเฉพาะเส้นพุ่งเท่านั้น
2. มัดหมี่เส้นยืน เป็นผ้ามัดหมี่ที่ย้อมลวดลายเฉพาะเส้นยืนเท่านั้น
3. มัดหมี่ซิ่น หรือมัดหมี่สองทาง เป็นผ้ามัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่ง และเส้นยืน

ผู้เขียน น.ส.วรรณฉัตร เทวบุญย์

เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารองค์ความรู้และนิทรรศการ

อ้างอิง

(มัดหมี่ไหมไทย..สายใยชนบท)

สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม. ภูมิปัญญาผ้าไหมไทย. 10 ตุลาคม 2561 <https://www.qsds.go.th/silkcotton/>.